

NACIONALNI KURIKULARNI SVET

PREDMETNA SKUPINA ZA ZGODOVINO

Posodobitev sedaj veljavnega učnega načrta za

ZGODOVINO

Priloga k sedaj veljavnemu učnemu načrtu

Sprejeto na 27. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 8. 4. 1999.

POSODOBITEV UČNEGA NAČRTA PRIPRAVILI:

dr. Božo Repe, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, predsednik
Ana Kastelic, Zavod RS za šolstvo, strokovna tajnica
dr. Dušan Nečak, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
mag. Stane Berzelak, Srednja šola Slovenj Gradec
Gabrijela Škraba, OŠ Ledina, Ljubljana
Anica Nuša Kern, OŠ Preserje pri Radomljah
Metoda Livk, OŠ Stična

Posodobitev sedaj veljavnega učnega načrta za

ZGODOVINO

Priloga k sedaj veljavnemu učnemu načrtu

UVOD - POJASNILO

Uvodoma želimo omeniti, da je prenova učnega načrta za zgodovino v osnovni šoli intenzivno potekala že v obdobju 1990 - 1994. Prenovljeni učni načrt, ki je pomenil vsebinsko in didaktično osvežitev, je 12. maja 1994 potrdil Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje. Objavljen je v publikaciji Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli, Zavod RS za šolstvo in šport, Ljubljana 1994.

Takratna prenova je temeljila na rezultatih empirične evalvacije, izvajane od 1986 do 1989, in številnih razgovorih v strokovnih aktivih učiteljev zgodovine ter na pobudi zgodovinske stroke.

Že pri prenovi učnega načrta zgodovine v osnovni šoli leta 1994 so bili temeljito prevetreni učni cilji in vsebine, predvsem v smislu posodabljanja, večje privlačnosti in odprtosti. Občutno je bil zmanjšan obseg vojaške in politične zgodovine. Skrčene so bile do tedaj obsežne vsebine zgodovine jugoslovanskih narodov, ki je bila zaradi skupne države, zastopana v enakem obsegu kot slovenska zgodovina. Zgodovina južnoslovanskega prostora je bila zmanjšana za več kot polovico in je, tako kot druga obča zgodovina, ostala v tistem nujnem obsegu, ki je potreben za razumevanje dogajanj v določenem prostoru. Skrčena je bila tudi močno predimenzionirana predzgodovina in zgodovina delavskega gibanja, ki je zajemala skoraj tretjino učnih vsebin osmega razreda. Zato je bil s prenovi leta 1994 učni program za osmi razred povsem nanovo koncipiran. V prikazu zgodovinskih obdobjih od najstarejših časov do sodobnega časa je bilo vsebinsko težišče - s prenovi leta 1994 - premaknjeno k gospodarsko-socialnim in kulturno-zgodovinskim pojavom in procesom. Učni načrt je bil obogaten z vsebinami iz vsakdanjega življenja, s prikazom temeljnih materialnih in duhovnih dosežkov človeštva v posameznih zgodovinskih obdobjih. Z izbiro raznolikih vsebin je bilo poudarjeno spodbujanje zanimanja za preteklost, za spoznavanje kulturne dediščine v občem in nacionalnem okviru, hkrati pa je raznolikost vsebin s številnimi primeri dala večje možnosti uresničevanja vzgojnih vidikov in ozaveščanja o pomenu občečloveških vrednot.

V letih 1996 -1998 je skladno z novim Zakonom o osnovni šoli (Ur. l. RS, št.12/96), ki uvaja devetletko, in novim predmetnikom, potekala za vse predmete kurikularna prenova učnih načrtov. Predmetna kurikularna komisija za zgodovino je v vsebinskem delu ohranila koncept učnega načrta, ki ga je sprejel strokovni svet leta 1994. Učni načrt kurikularne prenove, ki je bil potrjen na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje, dne 29. 10. 1998, je pisan po drugačni metodologiji in je v primerjavi z obstoječim v še večji meri didaktično posodobljen, tudi z novimi strukturnimi elementi kot so: operativni učni cilji, katalog znanja. Objavljen je na internetu.

Šole, ki se niso vključile v eksperimentalno preverjanje učnega načrta kurikularne prenove, bodo do uvedbe devetletke poučevale zgodovino po učnem načrtu iz leta 1994 (glej publikacija Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli, Zavod RS za šolstvo in šport, Ljubljana 1994). Pri uresničevanju ciljev pouka zgodovine pa seveda priporočamo, da upoštevajo tudi vse boljše rešitve za posamezne tematske sklope iz učnega načrta kurikularne prenove.

DODATNA POSODOBITEV OBSTOJEČEGA UČNEGA NAČRTA

Predmetna kurikularna komisija je - glede na veljavni, leta 1994 prenovljeni učni načrt - v procesu kurikularne preнове opravila še nekatere redukcije učnih vsebin, predvsem pri tematskih sklopih povojne zgodovine v 8. razredu. Učne teme iz povojne zgodovine so bolj povezane in razporejene po enakem načelu kot v predhodnjih tematskih sklopih. Najprej se obravnava obča, nato pa narodna zgodovina. Tak pristop omogoča boljše razumevanje vplivov evropskih dogajanj na dogajanja v slovenskem prostoru in medsebojno povezanost dogodkov in procesov. Z združitvijo tem je PRKK odpravila prepodrobno členitev učnih vsebin (ciljev), kar je imelo za posledico tudi prepodrobno obravnavo povojne zgodovine v učbeniku 20. stoletje in v šolski praksi.

V naslednji tabeli je prikaz tematskih sklopov iz obstoječega učnega načrta, ki je bil prenovljen leta 1994. V desni koloni so navedene učne teme, ki se jih obravnava manj poglobljeno oziroma se jih lahko tudi na šolah, ki se niso vključile v poskusno preverjanje, izpusti. To pomeni še dodatno razbremenitev učnega načrta. V desni koloni je prikazana tudi večja povezanost in drugačna razporeditev učnih vsebin iz povojne zgodovine, kar tudi določeno racionalizacijo.

6. razred	
Tematski sklopi po obstoječem učnem načrtu	Predlagane razbremenitve učnega načrta in spremembe
<ul style="list-style-type: none"> • Spoznavajmo zgodovino • Življenje prvih človeških skupin • Najstarejše civilizacije • Stari Grki • Rimska svetovna država • Evropa po razpadu zahodnorimskega cesarstva • Evropski srednji vek • Slovenci v srednjem veku • Južni Slovani in turško prodiranje v Evropo	<p>Črtana je tema Vdor Mongolov</p> <p>Združeni sta dve temi (odpravljeno podvajanje): Slovensko ozemlje v srednjem veku in Boj za slovenske dežele med Habsburžani, Celjani in Benetkami.</p>

7. razred	
Tematski sklopi po obstoječem učnem načrtu	Predlagane razbremenitve učnega načrta in spremembe
<ul style="list-style-type: none"> • Odkritja čezmorskih dežel • Humanizem in renesansa • Reformacija v Evropi in na Slovenskem • Kmečki upori • Gospodarski razvoj v Evropi med 16. in 18. stoletjem • Absolutizem • Evropa na prehodu v 19. stoletje • Evropa v obdobju 1815-1848 • Slovenci v obdobju 1815 -1848 • Leto 1848 v Evropi in na Slovenskem • Evropa po letu 1848 • Slovenci po letu 1848 • Svet in Slovenci na prehodu v 20. st. 	<p>Črtana je tema Življenje in delo nižjih družbenih slojev, ker je vsebina zajeta v temi Vzroki za kmečke upore</p> <p>Črtana je tema Odprava tlačanstva v Rusiji</p>

8. razred	
Tematski sklopi po obstoječem učnem načrtu	Predlagane razbremenitve učnega načrta in spremembe
<ul style="list-style-type: none"> • Prva svetovna vojna • Slovenci med prvo svetovno vojno • Svet med svetovnima vojnama • Druga svetovna vojna • Slovenci med drugo svetovno vojno • Obdobje hladne vojne • Obdobje ravnotežja med blokoma • Iskanje sožitja 	<p>Združitev tem (odpravljeno podvaja-nje): Vpliv vojne na socialno in politično življenje, Življenje med vojno in Protivojno razpoloženje.</p> <p>Poudarek je na Soški fronti</p> <p>Skrčena je tema Značilnosti socialnih in političnih sistemov v Evropi (bolj sistematično in manj podrobno zasnovana)</p> <p>Obravnavanje Zavezniških konferenc je omejena le na teherasko, jaltsko in potsdamsko</p> <p>V teh treh tematskih sklopih je odpravljena je podrobna členitev učnih vsebin po desetletjih. Učne teme so skrčene bolj povezane in razporejene v dva tematska sklopa, in sicer:</p> <p>SVET PO DRUGI SVETOVNI VOJNI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posledice druge svetovne vojne: razdejanje, žrtve, življenjski vsakdan, odnos zmagovalcev do poražencev. Ustanovitev OZN. • Hladna vojna: spor med zavezniki in delitev Evrope na Vzhodno in Zahodno, boj med velesilama za prevlado v svetu in krizna žarišča. • Popuščanje napetosti med blokoma. • Dekolonizacija, neokolonializem, neuvrščenost. • Novi središči moči. Integracijski procesi v Evropi. Zlom vzhodnega bloka. • Duhovni tokovi v 2. polovici 20. stoletja: skokovit razvoj znanosti, kultura in umetnost. <p>SLOVENCİ PO DRUGI SVETOVNI VOJNI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slovenija ob koncu vojne: posledice

	<p>vojne in obnova; nova oblast in odprava večstrankarstva;</p> <p>povojno nasilje; gospodarstvo (agrarna reforma, nacionalizacija, petletka).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Življenje v prvih povojnih letih • Urejanje mejnih vprašanj; Jugoslavija med Vzhodom in Zahodom. • Položaj Slovenije v Jugoslaviji od začetka 50. let do osamosvojitve: razlike v razvoju med republikami, gospodarske reforma, spori med republikami in federacijo; spremembe v načinu življenja (zahodni vpliv). • Krizna 80. leta in razpad Jugoslavije. • Osamosvojitve Slovenije in njeno mednarodno priznanje.
--	---

Predmetna kurikularna komisija za zgodovino priporoča, da učitelji, ki bodo učili po učnem načrtu iz leta 1994 poleg vsebinskih razbremenitev, navedenih v tabeli pri posameznih tematskih sklopih, lahko upoštevajo tudi operativne učne cilje, opredeljene v novem učnem načrtu kurikularne preнове.

Operativni učni cilji izražajo usmeritve pouka k temeljnim pojavom in dogajanjem, hkrati pa narekujejo take pristope k pouku zgodovine, ki bodo omogočili, primerno starostni stopnji, pridobivanje sposobnosti in veščin kot npr.: uporaba zgodovinske karte, ilustrativnega gradiva in drugih nebesednih virov informacij kot virov znanja in informacij.

Ker so razredi heterogeni, tako po sposobnostih kot interesih učencev, se učitelji pri načrtovanju obravnave učne snovi, preverjanja in ocenjevanja in drugega dela v oddelkih lahko orientirajo po minimalnih znanjih, opredeljenih v desni koloni strukturnega elementa Operativni cilji v učnem načrtu kurikularne preнове. Ta predstavlja tisti nivo, ki naj bi ga dosegli vsi učenci.

Ob tem predmetna kurikularna komisija želi opozoriti na pomen t.i. letne in sprotne učiteljev priprave na pouk. Letna priprava na pouk je individualni delovni načrt vsakega učitelja posebej, saj pomeni prilagoditev učnega načrta kot uradnega dokumenta konkretnim okoliščinam na posamezni šoli (predznanje učencev, specifična dela v razredu, opremljenost šole ...) Operativne učne cilje, opredeljene v učnem načrtu, je potrebno v letni pripravi razčleniti in načrtovati tako, da bo učitelj razvijal sposobnost časovnih in prostorskih predstav učencev ob uporabi zgodovinske karte, AV sredstev in računalniških programov ter usposabljal učence za teamsko delo, zlasti še z načrtovanjem in izvajanjem terenskega in projektne delo, ob tem pa privzgal aktiven in kritičen odnos do različnih virov informacij. V letni in sprotni učni pripravi morajo učitelji predvideti, kaj bo namenjeno vsem učencem in kaj učno uspešnejšim oziroma tistim, ki jih zgodovina še posebej zanima.

Glede na navedeno PRKK meni, da ni smotno kupovati "letnih in drugih učnih priprav", ki jih šolam ponuja tržišče. Te niso niti po globini in obsežnosti skladne z veljavnimi učnimi načrti, še manj pa so skladne z njihovo novo konceptualno zasnovo in kurikularnim principom načrtovanja pouka.

Sestavljavci učnega načrta v takih primerih ne morejo nositi odgovornosti za neustrezno realizacijo učnega načrta (da učni načrt ni predelan v celoti, ker se obdeluje vsebina prepodrobno,

pouk preveč na nivoju podatkov, premalo pa na povezovanju in primerjanju, obremenjevanje učencev z obrobnimi in manj pomembnimi informacijami).